

۱۰۶۵۵۳۸

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فلسفه و مبانی اعاده دادرسی
در آیین دادرسی مدنی

مؤلفان:

فوزیه صیادی

رسول الله فلاح زرگران

مظفر علی کرمی

سرشناسه	: صیادی، فوزیه، ۱۳۴۸ -
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: فلسفه و مبانی اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی/مولفان فوزیه صیادی، رسول الله فلاح زرگران، مظفر علی کرمی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات راه دکتري: سنجش و دانش، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهري	: ۱۰۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۴۱-۳۲۲-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اعاده دادرسی -- ایران
موضوع	: Restitution -- Iran
موضوع	: آیین دادرسی مدنی -- ایران
موضوع	: Civil procedure -- Iran
شناسه افزوده	: فلاح زرگران رسول، ۱۳۴۵ -
شناسه افزوده	: علی محمد مظفر، ۱۳۴۰ -
رده بندی کنگره	: ۷/۰۰۴ KMH
رده بندی دیویی	: ۵۵۰.۲۹/۳۴۶
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۹۰۷۰۴۸

سنجش و دانش

www.sanjesh.ir

عنوان: فلسفه و مبانی اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی
مولفان: فوزیه صیادی، رسول الله فلاح زرگران، مظفر علی کرمی
ناشر: انتشارات سنجش و دانش
نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
تیراژ: ۵۰۰ نسخه

بهاء: ۳۰۰۰۰۰ ریال

مرکز پخش: تهران، خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، پلاک ۱۲۶
تلفن تماس: ۰۲۱-۶۱۲۶

۱.....	مقدمه	۱
۶.....	فصل اول: کلیات و مفاهیم شناسی	۶
۷.....	تعریف و تاریخچه اعاده دادرسی	۷
۷.....	تعریف اعاده دادرسی	۷
۷.....	تعریف اعاده دادرسی در حقوق ایران	۷
۹.....	تاریخچه اعاده دادرسی	۹
۱۱.....	تاریخچه اعاده دادرسی در حقوق خارجی	۱۱
۱۲.....	فلسفه و مبانی اعاده دادرسی	۱۲
۱۴.....	مبانی اعاده دادرسی	۱۴
۱۷.....	مقایسه اعاده دادرسی با سایر طرق شکایت از آراء	۱۷
۱۷.....	مقایسه اعاده دادرسی با طرق عامه شکایت از آراء	۱۷
۱۷.....	واخواهی	۱۷
۲۰.....	تجدید نظرخواهی	۲۰
۲۲.....	مقایسه اعاده دادرسی با طرق فوق العاده شکایت از آراء	۲۲
۲۶.....	فصل دوم: آرای قابل اعاده دادرسی شرایط و نحوه دادرسی	۲۶
۲۷.....	آرای قابل اعاده دادرسی	۲۷
۲۷.....	اعاده دادرسی نسبت به قرارها	۲۷
۳۰.....	اعاده دادرسی نسبت به احکام	۳۰
۳۰.....	احکام قطعییت یافته	۳۰
۳۱.....	احکام قطعی الصدور	۳۱
۳۳.....	احکام دیوان عدالت اداری	۳۳
۳۵.....	احکام دیوان محاسبات	۳۵
۳۶.....	احکام مراجع قضایی استثنایی	۳۶
۳۸.....	احکام داوری	۳۸
۴۲.....	قراردادهای قضایی	۴۲
۴۳.....	احکام شورای حل اختلاف	۴۳
۴۶.....	جهات اعاده دادرسی	۴۶
۴۸.....	جهات قابل انتساب به قاضی	۴۸

۵۲.....	تضاد در مفاد حکم.....
۵۵.....	صدور احکام متضاد.....
۶۰.....	جهات قابل انتساب به اصحاب دعوا.....
۶۱.....	جعل و تقلب.....
۶۸.....	بدست آمدن اسناد و مدارک.....
۶۹.....	اثبات اصالت سند.....
۷۱.....	رای خلاف شرع بین.....
۷۵.....	فصل سوم: آیین و آثار اعاده دادرسی.....
۷۶.....	شرایط پذیرش.....
۷۶.....	مهلت درخواست.....
۷۷.....	مهلت از تاریخ ابراج حکم.....
۷۸.....	مهلت از تاریخ کشف اسناد مکتوم.....
۷۸.....	عذرهای موجه تمدید مهلت.....
۸۰.....	اصحاب دعوا در اعاده دادرسی.....
۸۶.....	خوانده.....
۸۸.....	ترتیب و شیوه رسیدگی به درخواست اعاده دادرسی.....
۹۷.....	آثار اعاده دادرسی.....
۹۷.....	اثر تعلیقی و انتقالی.....
۱۰۰.....	اثر انتقالی.....
۱۰۱.....	اثر تشدید و تخفیف و اثر انسدادی.....
۱۰۱.....	اثر تشدید و تخفیف.....
۱۰۱.....	اثر انسدادی.....
۱۰۲.....	اثر اعاده دادرسی نسبت به اشخاص ثالث.....
۱۰۶.....	منابع و مآخذ.....

نام دستگاه قضا و دادرسی با عدالت گره خورده است. فرشته عدالت همیشه بر سر در دیوان های دادرسی مأوا گزیده است. با شنیدن واژه قضا و دادرسی آنچه پیش از هر مفهوم دیگری در ذهن مجسم می شود عدالت است. هدف دستگاه قضا اجرای عدالت و به طرق اولی یکی از وظایف حساس و بنیادین حکومت ها در طول تاریخ اجرا و گسترش عدالت در مفهوم عام است. اما پیچیدگی های جوامع بشری و تنوع و گوناگونی ارتباطات در کنار گستردگی جمعیت ها و عریض و طویل شدن دستگاه قضا و افزایش دعاوی قانونگذار را به فکر مصلحت دیگری انداخته که این مصلحت ها حفظ نظم قضایی و نقطه پایان گذاشتن بر دادرسی و حصول نهایی شدن آراست. به بیان دیگر فصل دعوا امر اجرای عدالت را دچار تضییع نموده و دستگاه قضا در کشمکش بین اجرای عدالت و حفظ نظم قضایی است. اعتبار امر مختوم نیز از این ایده نشأت گرفته است. سیستم قضایی بشو ها طیفی از شدت و ضعف این اهداف قضایی و هر کدام از نهادهای قضایی در جهت اجرای یکی از این اهداف است به عنوان مثال فرجام خواهی در جهت حفظ نظم قضایی بنا شده است. هم چنین است مهلت های قضایی که در قانون آیین دادرسی مدنی و کیفری و ... پیش بینی شده است. در مقابل به نظر می رسد که اعاده دادرسی مبتنی بر اجرای عدالت است و دغدغه این نهاد تضمین اجرای عدالت قضایی است. لذا اعاده دادرسی را باید با این دیدگاه مورد مطالعه و بررسی قرار داد و حتی قانونگذار با مد نظر قرار دادن این هدف نهاد اعاده دادرسی را سامان دهی نموده و آیین رسیدگی و درخواست آنرا چینش کرد. اعاده دادرسی به عنوان یک نهاد و یک پروسه و یک شیوه در اعتراض به آراء قضایی در پی اجرای عدالت مقنن است به سبب دغدغه عدالت شیوه ای از دادرسی را مورد تقنین قرار داده است. دغدغه عدالتی را دارد که احتمال می دهد در دادرسی های قبلی قربانی شده باشد. اما از طرفی دغدغه حفظ نظم قضایی را نیز دارد. به اعتبار مرجع رسیدگی طرق شکایت از رأی به "اصلاحی" و "عدولی" تقسیم می شود. اگر شکایت از رأی نزد مرجع عالی و یا مرجعی غیر از صادرکننده رأی صادر شود آیین رسیدگی اصلاحی است مانند تجدیدنظر، فرجام و اگر شکایت نزد همان مرجعی مطرح شود که رأی مورد شکایت را صادر نموده آیین رسیدگی عدولی است

مانند واخواهی، اعاده دادرسی و اعتراض شخص ثالث. بنابراین اعاده دادرسی نیز یکی از طرق عدولی اعتراض با آراء می باشد.

اعاده در لغت به معنی برگردانیدن و از نو آغاز کردن است. دادرسی عبارت است از مرحله ای از قضاوت است که طی آن دادگاه در مدافعات و دلایل طرفین نظر کرده، جهات و مستندات و مبانی تصمیم خود را جمع آوری و مرتب کرده، زمینه قطع و فصل دعوی را فراهم و به اصطلاح پرونده را برای صدور رأی آماده نماید. این مرحله بلافاصله پس از ابلاغ دادخواست شروع و تا هنگامی که دادرسان آماده حکم می شوند ادامه دارد. بنابراین اعاده دادرسی راهی برای بازگشت برای همان دادگاهی است که دادرسی نمود است به منظور عدول از رأیی که آن دادگاه سابقاً در خصوص موضوع صادر کرده است. از آنجمله به اعتبار مرجع رسیدگی طرق شکایت از رأی به اصلاحی و عدولی تقسیم می شود. شکایت از رأی اگر نزد مرجع عالی و یا مرجعی غیر از مرجع صادر کننده را مطرح شود اصلاحی است و اگر شکایت فرد نزد همان مرجعی مطرح شود که رأی مورد شکایت را صادر نموده عدولی است به این اعتبار اعاده دادرسی را از طرق عدولی شکایت از رأی نامیده اند. از منظری دیگر شکایت از رأی را به طرق عادی و فوق العاده نیز تقسیم می شود. در این تقسیم بندی اعاده دادرسی از طرق فوق العاده شکایت از رأی است. منشأ مقررات اعاده دادرسی در حقوق روم بوده که به نام^۱ معروف است که به آن بیشه^۲ رفع اشتباه می گفتند نتیجه اینکه اعاده دادرسی یک طریق فوق العاده و عدولی برای طرفین دعوا در مقابل آرای است که از اعتبار امر مختومه (قضاوت شده) برخوردار بوده است. اما در این میان تناقضی وجود دارد. زیرا غایت مطلوب در دادرسی قضاوت عادلانه و حل و فصل اختلافات به نحوی که نتیجه دادرسی قضاوت همیشه با حقیقت موافق باشد. از لوازم این هدف این است که راه شکایت از آراء ناروا به اصحاب دعوا مفتوح باشد اما نفع عموم در این است که رسیدگی به دعوا پایانی داشته باشد و پس از قطعیت حکم

^۱ - Restitutio integrom

طرح دوباره آن ممکن نباشد. در این جا باید ناچار به مصلحت اندیشی و رجحان مصلحت ها شد و اعاده دادرسی از نتایج این مصلحت اندیشی ها است.

نظر به اینکه موضوع اعاده دادرسی برای دقت نظر در آراء و توجه به ادله و محتوای پرونده متشکله در محاکم دادگستری باعث استیفای حقوق حقه زیان دیدگان و در نهایت حصول عدالت می شود و به علت اهمیت موضوع در بین اهالی فن و حقوقدانان اختلاف نظر وجود دارد. علی رغم اینکه در قانون بدان توجه ویژه شده است لکن در صدور آرای قضایی و نیز آراء وحدت رویه وجود اختلاف اجتناب ناپذیر شده است. اگر اعاده دادرسی به عنوان طرق عدولی از احکام راهی در جهت اصلاح اشتباهات قضایی و رسیدن به عدل و انصاف است چرا باید به عنوان روشی فوق العاده و استثنائی مطرح باشد و نه طرق عادی؟ حق دادرسی عادلانه ایجاب می کند که جهات اعاده دادرسی توسعه یابد. به عبارت دیگر چنان این شیوه استثنائی است تفسیر مضیق و محدود شده است تنها بر موارد خاص مابین تحقق و انطباق است و نمی توان بر اساس قیاس آن را بر مورد مشابه تسری داد. رویه محاکم و آراء وحدت رویه قضایی در قالب موارد نیز همین موضوع را تأیید می نمایند. با تبیین فلسفه و مبانی اعاده دادرسی می توان منطبق با فلسفه اعاده دادرسی، کمولیت آن را توسعه داد و آن را به موارد مشابه تسری و از موارد تحقق اعاده دادرسی دانست.

در این خصوص عناوین تحقیقی وجود دارد که شبیه به انواع بوده ولی همانند موضوع نیست. موضوعاتی که شبیه بودند از قبیل :

۱ - اعاده دادرسی مدنی در آیین دادرسی مدنی ایران و توسعه (علی عباس حیاتی) تهران، ۱۳۸۳

۲ - مقایسه جهات تجدید نظر خواهی و جهات واخواهی و جهات اعاده دادرسی در آیین دادرسی مدنی (علی هاشمی)، قم، ۱۳۹۱

۳ - جهات اعاده دادرسی در قانون آیین دادرسی مدنی (فرشید فرهنگی)، تهران، ۱۳۸۷

۴ - اعاده دادرسی، آرای داوری (عباسعلی پورسیدی)، نراق، ۱۳۹۱